

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

Дипломна робота

ОС «Бакалавр»

на тему:
Психологічні умови розвитку професійної мотивації

Виконав: студент 5 курсу,
групи ПП-51, напрямку підготовки
6.030103 Практична психологія
Гаврилюк І.І.
Керівник: Ямчук Т.Ю.
Рецензент: Іванова В.В.

Мукачево - 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА	
1.1. Мотиваційна сфера особистості як предмет психологічного аналізу.....	6
1.2. Професійна мотивація майбутніх психологів.....	14
1.3. Умови розвитку професійної мотивації майбутніх психологів	21
РОЗДІЛ II ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	
2.1. Методична організація дослідження.....	34
2.2. Аналіз результатів дослідження.....	38
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ.....	59

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розв'язання сучасних проблем підготовки кваліфікованих фахівців обумовлює необхідність пошуку нових форм та підходів до організації навчальної діяльності студентів. Завдання системи професійної освіти полягає в тому, щоб розвинути професійну мотивацію особистості студента, стимулювати її творчий потенціал, виявити особистісні ресурси та спрямувати їх на плідне використання для досягнення успіху в професійній діяльності. Мотивація є одним з основних понять, яке використовується для вивчення поведінки людини щодо ефективності її діяльності в ринковому середовищі.

Мотивація як важливий психічний феномен регулятивної сфери особистості розглядалась у багатьох напрямках психології. Проблеми мотивів та мотивації присвячено дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних авторів (В. Г. Асєєв, Дж. Аткинсон, В. К. Вілюнас, Є. П. Ільїн, В. І. Ковальов, О. М. Леонтєв, М. Ш. Магомед-Емінов, Д. К. Мак-Клелланд, Д. М. Узнадзе, Х. Хекхаузен, В. Д. Шадріков тощо). У контексті мотиваційної сфери досліджувались потреби як внутрішні джерела активності людини, природа мотиву та мотивації, різновиди мотиваційних утворень, онтогенетичні аспекти мотиваційної сфери особистості, мотивація у теоріях спілкування, мотиви просоціальної та девіантної поведінки людини, мотивація учбової та професійної діяльності особистості.

Проблема розвитку мотиваційних феноменів займає провідне місце у психолого-педагогічних дослідженнях, присвячених вивченню різноманітних аспектів учбової мотивації учнів загальноосвітніх шкіл та студентів вищих педагогічних навчальних закладів (Р. С. Вайсман, Ж. П. Вірна, А. І. Гебос, О. С. Гребенюк, Ф. М. Рахматулліна, А. О. Реан, П. М. Якобсон).

Слід зауважити, що мотивація професійна мотивація була об'єктом наукового інтересу сучасних вітчизняних дослідників: О. Дубасенюк, Р.

Гуревича, І. Зязюна, С. Максименка, Л. Карамушки, Л. Лук'янової, В. Моляко, Н. Ничкало, В. Олійника, Е. Помиткіна, Р. Попелюшки, В. Рибалка, М. Савчина, В. Семиченко, В. Смирнової, М. Сметанського, В. Сич та ін., проте ця проблема відповідно до концепції освіти впродовж життя набуває дедалі більшої актуальності.

Аналіз актуальності та стану розробленості проблеми психологічних умов розвитку мотиваційної сфери особистості в психолого-педагогічній науці та практиці обумовлює необхідність вирішення протиріч між стабільністю мотиваційної сфери як центрального фактору збереження цілісності особистості і педагогічними стереотипами щодо обов'язкового формування тих чи інших особистісних утворень; між важливістю врахування психологічних чинників розвитку мотиваційної сфери особистості кожного студента і відсутністю спрямованості професійної підготовки студентів на проектування власної освітньої і професійної діяльності. Викладене вище й зумовлює актуальність дослідження дипломної роботи.

Об'єкт дослідження: мотиваційна сфера особистості.

Предмет дослідження: психологічні умови розвитку професійної мотивації.

Мета дослідження: теоретично проаналізувати та емпірично дослідити розвиток професійної мотивації майбутніх психологів.

Реалізація мети, поставленої в дослідженні, передбачає вирішення таких завдань:

1. Охарактеризувати мотиваційну сферу особистості як предмет психологічного аналізу.
2. Проаналізувати основні теоретичні підходи до проблеми професійної мотивації майбутніх психологів.
3. Обґрунтувати умови розвитку професійної мотивації майбутніх психологів.
4. Емпірично дослідити професійну мотивацію майбутніх психологів.

Для вирішення поставлених завдань та досягнення мети використовувався комплекс методів та методичних процедур. У теоретичній частині роботи застосовано теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння і узагальнення даних наукових літературних джерел). На емпіричному етапі дослідження були використані такі методики: Методика «Мотивація навчання у ВНЗ» (Т. І. Ільїна); Методика «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційно-потребуючій сфері» (О.Ф.Потьомкіна); Опитувальник А. Реана «Мотивація успіху та страх невдачі»; Методика вивчення мотивації професійної діяльності (К.Замфір).

База дослідження: Мукачівський державний університет та підприємства м. Мукачева. Вибірка – студенти спеціальності «Психологія» в кількості 30 осіб.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що отримані результати можуть бути використані в навчально-виховному процесі при підготовці майбутніх фахівців.

Публікації, виступ на конференції під час навчання:

Гаврилюк І.І. Професійна мотивація майбутніх психологів / Гаврилюк І.І., Т.Ю. Ямчук // Професійна соціалізація особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 14-15 травня 2020 р., Мукачево / ред.кол.: Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : РВВ МДУ, 2020. – 84 с.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження, нами було проаналізовано основи мотиваційної сфери особистості у сучасних психологічних дослідженнях розглядається здебільшого у контексті вивчення спонукальних механізмів активності людини, значна увага приділяється вивченню потреб, мотивів і мотивації як рушійних сил поведінки та діяльності особистості. Мотиваційно-сміслова сфера особистості вивчалась у контексті аксіогенезу, у контексті професіоналізації особистості. Виділено найсуттєвіші поняття: нужда, потреба, потяг, бажання, мотив, когнітивний контроль, намір, мотивація; орієнтувальний рефлекс (орієнтувальна реакція), нахил, спрямованість, установка, атитюд, аперцепція, атрибуція, динамічний стереотип, соціальний стереотип, адаптивність, тривожність, організованість, інтерес, мотивація досягнення, цінності, ціннісні орієнтації, смисли, картина світу тощо, за допомогою яких описується мотиваційна сфера особистості. Для впорядкування понятійної бази було застосовано аксіоматичний підхід, що дозволило певною мірою систематизувати накопичені знання про мотиваційну сферу особистості.

Мотивація професійної діяльності, або професійна мотивація — це дія конкретних стимулів, що обумовлюють вибір професії й тривале виконання обов'язків, пов'язаних із цією професією, або сукупність внутрішніх і зовнішніх сил, які штовхають людину до трудової діяльності і надають цій діяльності спрямованості, що орієнтована на досягнення певних цілей. Це поняття розглядається як сукупність чинників і процесів, які, відбиваючись у свідомості, спонукають особистість до вивчення та ефективної реалізації майбутньої професійної діяльності. Іншими словами, професійна мотивація виступає як внутрішній рушійний чинник розвитку професіоналізму особи, оскільки лише на основі формування її високого рівня можлива продуктивна професійна діяльність.

Психологічними умовами розвитку мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів виступають: уявлення студентів про структуру і функціонально-динамічні особливості мотиваційної сфери особистості (відображені у дієвій самодостатній прогностичній моделі) як мету і зміст її розвитку у майбутніх психологів; здатність студентів досліджувати свої власні індивідуальні особливості мотиваційної сфери (цей чинник реалізується, задіюється в освітньому процесі шляхом оволодіння майбутніми психологами різноманітними методами й методиками вивчення, діагностування індивідуальних особливостей мотиваційної сфери за окремими емпіричними показниками її структурних компонентів); оволодіння способами моделювання типологій особистості за показниками мотиваційної сфери, здатність виявляти власний тип особистості за певними показниками мотиваційної сфери особистості з метою оптимальної ефективною самореалізації себе в межах відповідного типу, спираючись на сильні типологічні властивості для набуття позитивного досвіду навчально-професійної діяльності; становлення системи цінностей і смислів, що забезпечують життєву і професійну реалізацію особистості в соціумі на принципах внутрішньої свободи, любові, самодостатності, цілісності, стійкості, стабільності, почуття власної гідності з метою закріплення позитивного досвіду життєтворення.

Для дослідження розвитку професійної мотивації було використано комплекс психодіагностичних методик, за допомогою яких було проведено дослідження та зібрані дані, на основі яких була проведена інтерпретація результатів.

На основі інтерпретації методики Т.І. Ільїна, ми можемо стверджувати, що в досліджуваній вибірці студентів домінуючим провідним мотивом навчання у вищому навчальному закладі – отримання диплому. Середній рівень прояву мотиву отримання диплому у досліджуваних дорівнює 5,82, що знаходиться у межах середнього рівня. (низький рівень - 16,65 %, , середній – у 33,3 %, високий – у 49,95 %). Середній рівень прояву

мотиву оволодіння професією у досліджуваних дорівнює 6,13, що знаходиться у межах середнього рівня (низький рівень - 13,32 %, середній –39,96 %, високий – у 46,62 %). Середній рівень прояву мотиву отримання знань у досліджуваних дорівнює 6,61, що знаходиться у межах середнього рівня (низький рівень - 23,31 %, середній – 43,29 %, високий – 33,4 %). На другому місці знаходиться мотив оволодіння професією, на останньому – отримання знань. Ця тенденція є досить негативною, вона засвідчує посилення формальної сторони навчання.

За результатами «Методики діагностики соціально-психологічних установок особистості в мотиваційно-потребувальній сфері» О.Ф.Потьомкіної отримано наступні результати. Основною соціально-психологічною установкою на яку спрямована більшість студентів-психологів є орієнтація на свободу (76,59 %). Головна цінність для цих людей це свобода. Дуже часто орієнтація на свободу поєднується з орієнтацією на працю, рідше це поєднання «свободи» і «грошей». Можна зробити висновок, що студенти багато в чому обмежені соціально.

Показники за шкалою «Орієнтація на процес» – 53,2 %. В розумінні поняття орієнтації на процес дві сторони, одна позитивна інша негативна. Можна припустити, що насолоджуючись процесом виконання практичної діяльності працівник може безцільно рухатися по життю, не орієнтуючись на результат. За шкалою «Орієнтація до влади» - 59,94%. Властивість прагнути влади не залежить від особистісних переваг і недоліків. Вона діє в людях на зразок об'єктивного закону, незалежного від волі й свідомості. За шкалою «Орієнтація на працю» - 56,61%. В орієнтації на працю велику роль відіграє випробування власних сил в конкретній галузі трудової діяльності. За шкалою «Орієнтація на гроші» - 53,28 %. Як бачимо, студенти спрямовані до задоволення свого матеріального благополуччя.

Отже, враховуючи результати дослідження можна зробити висновок про те, що найбільш вираженими соціально-психологічними установками в групі є орієнтація на свободу, орієнтація на егоїзм та орієнтація на владу.

Щоб ґрунтовніше проаналізувати дану проблему ми використали опитувальник А. Реана «Мотивація успіху і боязнь невдач». Отримані показники свідчать про досить високий рівень мотивації успіху у студентів. Позитивна мотивація властива 59,94 % студентів, що свідчить про їхню потребу в досягненні успіху. 40 % притаманна тенденція мотивації на невдачу, що є негативним показником. Тенденція мотивації на успіх характерна для 53,28 % студентів. Більшість студентів продемонстрували високі показники позитивної мотивації, що свідчить про їхню наполегливість, активність, ініціативність, прагнення досягти поставлених цілей, успіху у своїй професійній діяльності.

З метою дослідження переважання у виборі тих чи інших мотивів була застосована методика «Мотивація професійної діяльності» (К. Замфір у модифікації А. Реана) було одержано наступні дані про рівні внутрішньої мотивації, зовнішньої позитивної та зовнішньої негативної мотивації. Низький рівень внутрішньої мотивації зафіксовано у 13,33 % досліджуваних, середній – у 23,33 % студентів, високий рівень – у 63,34 % студентів. Середній рівень зовнішньої позитивної мотивації у досліджуваних цієї вибірки дорівнює 3,78 бала, що відповідає середньому рівню. Щодо мотивації професійної діяльності оптимальним вважається той випадок, коли показник зовнішньої негативної мотивації не переважає показник зовнішньої позитивної та внутрішньої мотивації, що і спостерігається майже у всіх наших досліджуваних. Такі результати свідчать, що мотивування майбутніх психологів до навчання заохоченням чи покаранням є малоефективним.

Дослідження особливостей мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів виявило достатню стабільність окремих показників мотиваційної сфери майбутніх психологів.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>